

## TURYSTYKA MŁODZIEŻOWA W PERSPEKTYWIE SOCJOLOGICZNEJ

Socjologiczna problematyka młodzieży jest trudna do jednoznacznego wyodrębnienia zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i empirycznym. Już sama bowiem próba opisanie i analizy tej kategorii społecznej wymaga użycia pojęć wypracowanych nie tylko w ogólnej refleksji socjologicznej, ale także w obrębie wielu szczegółowych subdyscyplin socjologicznych, np. socjologii pracy, zawodu, rodziny, kultury, oświaty i wychowania, czasu wolnego, sportu, rekreacji i turystyki. Z drugiej zaś strony ciągle dyskusyjny jest zasięg zbiorowości, która tę kategorię tworzy. O ile bowiem etapy rozwoju fizycznego człowieka są prostsze do ustalenia, o tyle już progi jego dojrzałości psychicznej i społecznej pozostają bardziej nieokreślone, a rodzaj i struktura ról społecznych, wyznaczające w konsekwencji społeczną osobowość młodzieży i jej status, nie mają charakteru autonomicznego, zależą bowiem od typu społeczeństwa i etapu jego rozwoju. Dlatego też odpowiedź na pytanie, czy młodzież stanowi grupę społeczną w ścisłym, socjologicznym tego słowa znaczeniu, nie może być jednoznaczna.

Jak się wydaje, najbardziej klarowną i przydatną dla interpretacji interesującej nas zbiorowości, jest kategoria pokolenia z przymiotnikiem „młode” lub inaczej: pokolenie młodzieży. Sytuuje ona bowiem tę zbiorowość w społeczeństwie jako całości, zarówno w strukturalno-statycznym, jak i dynamicznym jego ujęciu. W pierwszym wypadku zwraca się tu uwagę na procedury i efekty przystosowania młodzieży do warunków, jakie oferuje jej społeczeństwo, funkcje i dysfunkcje owego przystosowania, w drugim zaś – wskazuje na młodzież jako siłę dynamizującą społeczeństwo. Jak bowiem słusznie zauważył Karol Mannheim, młodzież, wykorzystując swoistą pozycję outsidera, może stać się „najważniejszą przyczyną gotowości angażowania się po stronie zmian”<sup>1</sup>.

Przyjmując powyższy punkt widzenia, można założyć, że lustracje społeczne młodego pokolenia rozpatrywanego z perspektywy holistycznej bądź poszczególnych jego elementów wymagają odniesienia do szerszych procesów społecznych, szczególnie w warstwie interpretacyjnej. A zatem wiedza o mło-

---

1 K. Mannheim (1944) *Diagnosis of our Time. Essays of a Sociologist*, London, s. 35-36.

dzieży jako kategorii społecznej nie może być w pełni czytelna bez jej usytuowania w obrębie tez i hipotez odnoszących się do społeczeństwa jako całości. Margaret Mead wyróżniła trzy typy społeczeństw oraz trzy rodzaje stosunków między młodym i starszym pokoleniem im towarzyszące. Są to mianowicie:

Spółczeństwa preindustrialne, w obrębie których młode pokolenie przejmuje określony typ kultury od rodziców, nie wprowadzając do niej zasadniczych zmian.

1. Spółczeństwa industrialne, w których pokolenia współistnieją niejako obok siebie na zasadzie zrozumienia inności preferowanych systemów wartości, ale jednocześnie wzajemnej tolerancji.
2. Spółczeństwa postindustrialne, w których pokolenia muszą uczyć się od siebie wzajemnie, ażeby mogły współistnieć i współtworzyć nowe wartości.<sup>2</sup>

Powyższe twierdzenia mają oczywiście charakter modeli teoretycznych sytuacji społecznych, które w rzeczywistości pozostają bardziej złożone, a więc nie są tak skrajnie jednorodne. Jeżeli jednak chcielibyśmy je wykorzystać do analizy współczesnego społeczeństwa polskiego, to można zaryzykować twierdzenie, iż – mówiąc ogólnie – starsze pokolenie w swoich nastawieniach znajduje się na pograniczu drugiego i trzeciego wyróżnionego wyżej typu postaw, młodzież zaś, przynajmniej w swojej istotnej części, zbliża się do typu ostatniego, tj. postmodernistycznego. Stąd bodaj bierze się częste „iskwienie” na międzypokoleniowych łączach, mimo wielokrotnie stwierdzonego empirycznie, wspólnego bądź zbliżonego kanonu wartości fundamentalnych, charakterystycznych dla społeczeństwa polskiego jako całości.

Wspólne bądź zbliżone postawy młodego i starszego pokolenia biorą się z ogólnej tendencji mieszczącej się w dyrektywie przyśpieszonej modernizacji. Bowiern „życie nowoczesne – jak powiada na ten temat Zygmunt Bauman – takie jakie my prowadzimy, sprowadza się do kompulsywnej, obsesyjnej modernizacji. Nowoczesność, która się nie modernizuje, to taki sam absurd, jak wiatr, który nie wieje, czy rzeka, która nie płynie”<sup>3</sup>.

W tym procesie, z przyczyn obiektywnych, rolę dominującą odgrywa młodzież, co ma makrostrukturalne, społeczne i kulturowe uwarunkowania. Sytuacja ta powoduje powstanie i rozwój właściwości konstytutywnych młodzieży jako istotnego czynnika przemian immanentnych i globalnych. Są to przede wszystkim następujące atrybuty tej zbiorowości.

1. Młodzież niejako z natury rzeczy jest skłonna ujmować świat w kategoriach normatywnych, wyidealizowanych, „romantycznych”, w konfrontacji, z którymi rzeczywistość nie wytrzymuje konkurencji. Stąd

---

2 M. Mead (1970) *Culture and Commitment. A Study of the Generation Gap*, Garden City.

3 Więc będzie wojna? Tomasz Kwaśniewski pyta, profesor Zygmunt Bauman odpowiada, *Gazeta Wyborcza*, 14-15 kwietnia 2012.

wyostrzone spojrzenie krytyczne młodzieży, większa bezkompromisowość w wyrażanych ocenach i podejmowanych działaniach, a często nieoczekiwane kontestacje, jak ostatnie demonstracje przeciwko „ACTA”

2. Młodzież jest mniej realistyczna, częściej „mierzy siły na zamiary”, aniżeli starsze pokolenie, oczekuje i stara się wprowadzić zasadnicze innowacje typu systemowego, nie boi się przemian strukturalnych. Tak było np. z generacją, z której wywodzi się większość działaczy „Solidarności” Jako taka spotyka się ona z niechęcią i oporem pokolenia, które, traktując tę rzeczywistość jako przez siebie ukształtowaną, nie jest skłonne do zasadniczych rekonstrukcji systemowych.
3. Młodzież częściej rozumuje w kategoriach aktywistycznych aniżeli w terminach przystosowania. Godzenie się na *status quo* traktuje jako symptom postaw stagnacyjnych, konserwatywnych. Rzadziej wyraża aprobatę na powolne zmiany typu ewolucyjnego, raczej preferuje rozwiązania radykalne. Dlatego niemożność lub istotne ograniczenie możliwości prezentowania takich postaw uzewnętrznia zawieszeniem bądź całkowitym zerwaniem dialogu.

Wskazane wyżej przykładowo międzypokoleniowe antynomie mają niejako uniwersalny charakter i mogą być rozpatrywane z punktu widzenia ogólnych prawidłowości zachowań, rejestrowanych przez psychologię społeczną. Jednakże dla zrozumienia realiów w interesującym nas przedmiocie konieczne jest przede wszystkim wzięcie pod uwagę konkretnych historycznych warunkowań młodzieżowych systemów wartości i zachowań, ich szybkich zmian i wewnętrznych różnicowań. Biorą się one, mówiąc ogólnie, z przyspieszonego i nowoczesnego procesu uczenia się obejmującego coraz to liczniejszą liczbę uczestników. Dość w tym miejscu przypomnieć, że o ile 20 lat temu w Polsce studia wyższe kończyło około 10% młodych ludzi, o tyle obecnie jest ich już ponad 50%. Zresztą chodzi tu nie tylko o wykształcenie w formalnym tego słowa znaczeniu, ale o proces socjalizacji, akulturacji i wychowania w jak najszerszym sensie. W tym procesie udział bierze szybko rozwijająca się turystyka, jako nowoczesny proces teoretycznego i praktycznego uczenia się. Mamy tu przede wszystkim na uwadze realizację przez turystykę międzynarodową następujących celów edukacyjnych:

Percepcja świata w kategoriach planetarnych i globalnych. Rozumienie i współkreowanie światowych mechanizmów rozwoju ekonomicznego, politycznego i kulturalnego.

1. Oswojenie „obcych” zbiorowości społecznych, dialog kultur, akceptacja pluralistycznego systemu wartości w perspektywie globalnej, permanentne odtwarzanie i rozwijanie stosunków z „innymi” i postrzeganie rzeczywistości globu w kategoriach aksjologicznych. Celom tym znakomicie służyło organizowane w Polsce i na Ukrainie Euro 2012.

2. Aprobata odmienności w dziedzinie wartości, postaw, preferencji i wzorów kulturowych oraz uczenie się tolerancji i poszukiwanie pozytywnych aspektów „cudzych” kultur.
3. Rozpowszechnienie nowoczesnych środków komunikowania się, szczególnie audiowizualnego i wykorzystywanie środków medialnych w procesie permanentnego procesu socjalizacji.
4. Kreacja i rozprzestrzenianie się wzorów aktywności somatycznej o charakterze aktywistycznym i hedonistycznym. Chodzi tu, mówiąc ogólnie, o budowanie osobowości twórczych i wszechstronnych także w aspekcie cielesnym.
5. Przyspieszone tempo uczenia się języka angielskiego jako uniwersalnego narzędzia procesu porozumiewania się w świecie oraz języków regionalnych – francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego i chińskiego – jako kodów partycypacji w obrębie kultur subkontynentalnych<sup>4</sup>.

---

4 Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz [red.] (2007) *Człowiek w podróży*, Warszawa.